

**ОҢТУСТІК ҚАЗАҚСТАН
МЕМЛЕКЕТТІК
МЕДИЦИНАЛЫҚ
АКАДЕМИЯСЫ**

**ТЕХНИКАЛЫҚ ЖӘНЕ
КӘСІБИ БІЛІМ БЕРУ
ФАКУЛЬТЕТІ**

“Гигиена және эпидемиология” кафедрасы

Наурызым қорығы

Наурызым қорығы— Қостанай облысы Наурызым және Әулиекөл аудандарында орналасқан мемлекеттік қорық.

1931 жылы ұйымдастырылған (320 мың га), 1966 жылы ауданы ықшамдалып (87,7 мың га), қайта құрылды.

Оған Терсек (көлемі 4,7 мың га), Сыпсын (көлемі 7 мың га) және Наурызым (көлемі 37,2 мың га) орман алқаптары мен Жаркөл, Ақсуат, Сарымойын көлдері енеді.

Наурызым қорығы - республиканың солтүстігінің басты және біртума табиғи кереметтерінің бірі.

Қарағай ормандардың ғажайып сұлулығы еліктіреді, бірде күн шуағымен күмістей жылтыраған ағаштар, бірде оларды күңгірт басып алакөлеңкеге айналады.

Тұмса жайлауды көктемде көкжиекке дейін таңғажайып гүлденген кілем басады, ал мамыр айында оның бетінде Шренк лалагүлдері пайда болады. Сонадайдан меруерттей үлкен және шағын айнакөлдер толқынданып, күмістей жарқырайды.

Ғалымдар тілімен айтқанда: жайлаулы Қазақстанның табиғат кешендерінің эталоны. Немесе: орман, жайлау және су-батпақ ландшафтарының бірегей үйлесімі.

- *Климаты континенттік; қысы – суық, ызғарлы; жазы – ыстық.*
- *Жылдық жауын-шашын мөлшері 200 – 250 мм.*
- *Топырағы құмайтты.*
- *Қаңтардың ортаның қызуы 17-18°минус мен, абсолютті кішісі - С 45,7 °минус, 24,2 °шілденің ортаның қызуы абсолютті көбісі 41,6 °С С.*
- *Ауаның ортаның жылдық қызуы 2,4 °С келеді, ортаның жылдық суықсыз кезі Наурызымның ауданында - 131 күн(ең төмен ең көп ұзақтық күн 103 - 154 күн).*

Мұнда жоғары сатыдағы өсімдіктердің 700-ге жуық түрі (қарағай, қайың, көктерек, тобылғы, тал, мойыл, қырыққұлақ, т.б.) өседі.

Қарағай

Тобылғы

Қайың

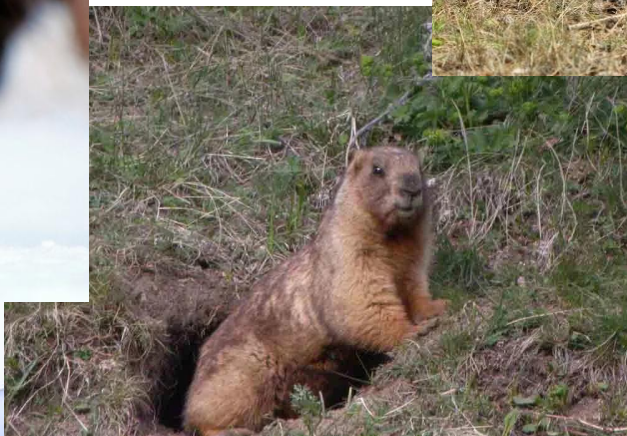
Мойыл

Қырыққұлақ

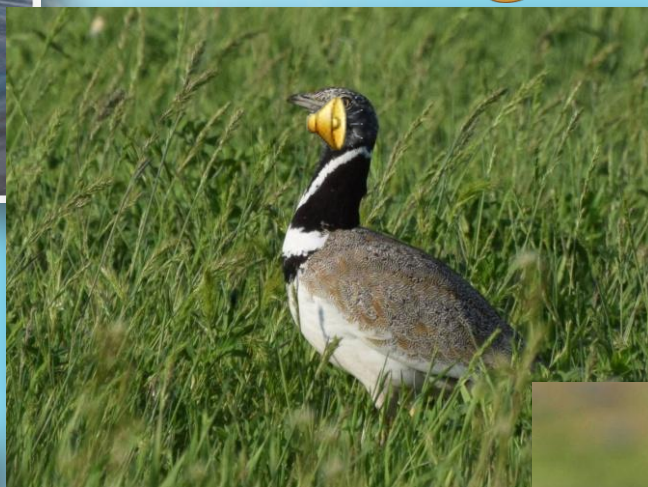
Қорық жан-жануарлар дүниесіне бай: сүтқоректілердің 40-тан астам, құстардың 250-дей, қосмекенділер мен бауырымен жорғалаушылардың 3 және балықтардың 10-ға жуық түрлері тіршілік етеді. Сондай-ақ, орқоян, елік, борсық, түлкі, суыр, т.б. мекендейді.

Қорықтан аққу, безгелдек, дуадақ, ақ сұңқар, тарғақ сияқты саны жылдан жылға азайып бара жатқан құстарды кездестіруге болады. Бұл аймақта су көздерінің мол болуы көктемде жыл құстарының ұшып келуіне, ұя басуына мүмкіндік береді.

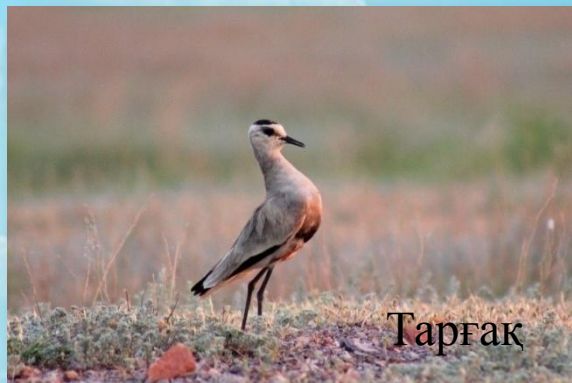
Аққу

Безгелдек

Ақ сұңқар

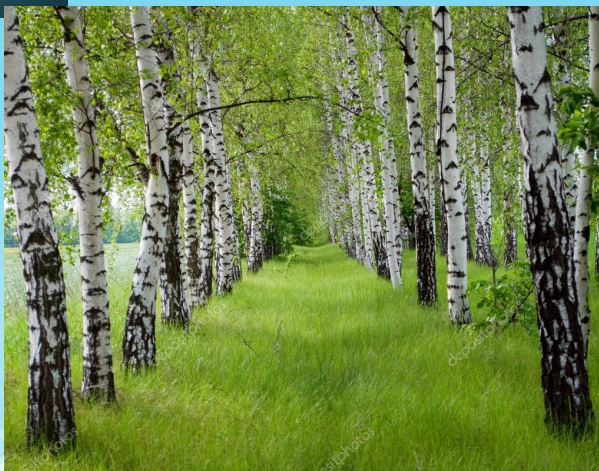

Тарғақ

Дуадақ

Наурызым қорығының эмблемасы - аққу. Алайда қорықтың символы бүркіт те бола алар еді - мұнда олардың 30 жұбы мекен етеді. Қорықтың ең әсем аңдары, Наурызым орманының көркі - еліктер. Аумақтың қарағайлы ормандарын ескіден қалған деп санауға болады, себебі олар үшінші немесе төртінші кезеңнің басынан бастап аз өзгерген қалпында қалған. Ерекше түрі қырғыз аққайыңдары - Солтүстік Қазақстан эндемикі. Ол территорияның шағын ғана бөлігінде өсіп, әлемнің ешбір жерінде кездеспейді.

Қорықтың бірегейлігі - оның су-батпақты жерлері құстардың ең мықты миграциялық маршруттарында орналасқандығы және көші-қон **құстардың патшалығы** болып табылатындығы. Жүздеген мың арктика қаздары, үйректері, тырналары және өзге де құстар көктемде және әсіресе күзде көлге ұшып келеді. Олардың арасында көптеген жойылып бара жатқан түрлері бар. Міне осыған орай, тоғыз жыл бойы жыртқыш құстар бойынша маман, орнитолог **Тодд Катцнер** келеді. Тодд Питсбургте, Пенсильвания штаты, **АҚШ-та** өмір сүреді, танымал орнитологиялық орталық **AVIARY бағдарламасының** директоры болып жұмыс істейді, көптеген мемлекеттерде болды және Наурызымда жыртқыш құстардың тығыздығы әлемдегі ең жоғары екендігіне сенімді. **Тодд** бүркіттерді зерттейді, барлық ұяларын бес саусағындай біледі, әрбір құспен жеке таныс секілді, қорықтың өз адамына айналды. Өз зерттеулерінің нәтижелерін, бүркіт фотосуреттерін ғылыми журналдарда жариялайды және Қостанайға ұшып келу үшін маусымның басталуын асыға күтеді.

Қостанай педагогикалық институтының профессоры, биология ғылымының докторы **Т.М.Брагина** - Дүниежүзілік жабайы табиғат қорының (WWF) ұлттық үйлестірушісі және аймақтық сарапшы-өкілі. Жұбайымен бірге ол өздері түсірген суреттермен әсем безендірілген бірнеше мазмұнды да қызықты кітаптар жазып шықты. Олардың арасында **«Солтүстік Қазақстанның аса маңызды сулы-батпақты жерлері»**, **«Наурызым қорығының жануарлар әлемі»** деген кітаптар бар.

Брагина Татьяна Михайловна

Жалпы Наурызым қорығы - тұрақты зерттеулер жүргізіліп келе жатқан өңірдің бірі. Көптеген жылдар бойы ол ММУ ғалымдары мен студенттерінің дала базасының қызметін атқарған еді, мұнда орнитология мен экология саласының классикалық жұмыстары жүргізілді.

Наурызым қорығы А.Н. 🐝ормозов, А.Г. Воронов, А.М. Чельцов-Бебутов, И.А. Крупеников және т.б. сияқты ірі ғалымдар атымен тығыз байланысты.

Наурызым қорығы ЮНЕСКО-ның Дүниежүзілік мұра тізіміне енгізілген. Шетел ғалымдары қорықтың бірегей табиғатын зерттеуге үлкен қызығушылық танытып отыр.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗГА РАХМЕТ!!!

